

MOSTAR, unutrašnjost katedrale

Novome i Crikvenici), čelika i od opeke (na Vuki u Adi, 1939). God. 1939. prema njegovu je projektu sagrađen cestovni tzv. Savski most u Zagrebu; tu je prvi put u svijetu primijenjena spregnuta konstrukcija (čelični nosači preko kojih je postavljena kolnička ploča od armiranoga betona).

U razdoblju nakon II. svj. r. sagrađeno je mnogo mostova od kojih su neki po postignutim rasponima i smjelosti konstrukcije vrijedna ostvarenja u svjetskim razmjerima. Po projektima *Krune Tonkovića* sagrađeni su mostovi na Krki blizu Skradina (1953–56) s rasponom luka od 90 m (upotrebljeni su čelični lukovi starije konstrukcije), na Korani u Slunju (1958), Most slobode u Zagrebu (1959), na Korani u Karlovcu i kraj Plitvičkih jezera, te na Savi (Jankomir) u Zagrebu. Projektant vitkoga čeličnoga mosta raspona 155 m preko Novskoga ždrila kraj Maslenice je *Vojislav Draganić* (1959; srušen 1991). Među djelima *Dimitrija Čertića* važni su mostovi od prednapetoga betona: na Neretvi kraj Rogotina (1966) te na Savi i Uni kraj Jasenovca (1972). *Ilija Stojadinović* projektirao je tri

A. MOTIKA, *Vaza*. Zagreb, Muzej za umjetnost i obrt

vrlo važna lučna mosta od armiranoga betona: most preko Šibenskoga zaljeva, raspona 264 m (1966), Paški most (1968), koji spaja otok Pag s kopnom, raspona 193 m i Krčki most koji spaja otok Krk s kopnom (1980), s dva luka raspona 244 i 390 m, što je do sada najveći izvedeni betonski luk na svijetu. Primjer oblikovno vrlo uspjeloga visećega mosta je pješački most na Dravi u Osijeku, djelo *Branimira Tripala*, koji je projektant i nekoliko čeličnih mostova (na Dunavu kraj Bezdana). Most preko kanjona Rječine u Rijeci, građen 1984, ima elegantni luk raspona 132 m i lijepo se uklapa u okolinu (projektanti *Krešimir* i *Zlatko Šavor*).

LIT.: *N. Katanić i M. Gojković*, Građa za proučavanje starih kamenih mostova i akvedukata u Hrvatskoj, Beograd–Zagreb 1972. — *M. Trojanović*, Savremeni mostovi od armiranog i prednapetog betona, Beograd 1974. — *K. Tonković*, Priče o građenju, Zbornik radova Građevinskog fakulteta u Zagrebu, 1976. Da. V.

MOSTAR, grad u Hercegovini; kulturno, gospodarsko i političko središte. Najstariji nalazi su ostaci dviju kršć. bazilika: u Sutini u 5. predgrađu i na Cimu (očuvana oltarna pregrada), na Z. periferiji; obje iz razdoblja V–VI. st. Manje naselje u vlasti Vladislava Hercegovića spominje se prvi put 1452; od građevina iz toga doba očuvana je manja kula nizvodno uz Stari most. Pod sadašnjim imenom M. se prvi put spominje 1469.

Najvažniji arhit. spomenik je kameni *Stari most*, izgrađen 1566–67, porušen u ratu 1993. Uz pojedinačne spomenike isl. arhitekture (džamije, hamami) ističu se arhit. cjeline (stara čaršija) s vidljivim dalm. utjecajima. Kula sa satom (nastala prije 1636), kvadratne osnove, formalno pripada gotici. Franjevački samostan iz XV. st. ponovno je sagrađen 1890, a župna crkva Sv. Petra i Pavla 1849 (razorena u ratu 1992). Iz doba austr. uprave potječe trg *Rondo*, te nekoliko zgrada (hotel »Neretva«, Gradsko kupalište, zgrada Gimnazije). Mostarska katedrala posvećena Majci Crkve moderno je arhit. rješenje (još u gradnji). — *Galerija prijateljstva* mostarske biskupije osn. 1989. izlaže djela više od 250 suvremenih hrv. umjetnika. — Grad i spomenici teško su stradali u ratu 1992–94.

LIT.: *F. Škunca, A. Badurina i B. Škunca*, Sakralni prostor tijekom povijesti i danas, Zagreb 1987. — Zbirka umjetnina mostarske biskupije (katalog), Zagreb 1992. R.

MOŠĆENICE, naselje sa srednjovj. utvrđenim gradom nad I. istarskom obalom kraj Mošćeničke Drage; vjerojatno naseljen već u prapovijesti.

Na mjestu najlakšega prilaza, uz liburnijsku cestu, nalaze se gradska vrata, obnovljena 1642; branila ih je kvadratična kula. Pred vratima se nalazi loža, tzv. Stražnica. Vanjski zidovi perifernih kuća građeni kao gradske zidine, kružno zatvaraju zbijeno tkivo zgrada. Raspored gradskih inzulaa i unutrašnjih komunikacija veže cijelo naselje u jedinstven i nedjeljiv organizam. Na vrhu brijega, kamo radijalno vode prolazi, dominiraju masivan zvonik (dobio kupolu 1658) i trobrodna župna crkva Sv. Andrije, barokno presvođena (svetište sagrađeno prije 1701, trobrodni prostor ureden 1785–94). Na gl. se oltaru nalazi pet kamenih kipova J. Contierija (drugo desetljeće XVIII. st.); bogato rezbarene korske klupe pripisuju se M. Ziereru (1699–1704). U crkv. je lapidariju kamena pučka plastika iz XVII. st. Orgulje iz 1847. djelo su Petera Rumpela. Reprezentativno obrađena pročelja imaju kuće Negovetić-Dešković iz XVI. st. i Negovetić iz 1770. Pokraj grada su crkvice s karakterističnim trijemovima: Sv. Sebastijan iz 1501. i Sv. Bartol iz 1628.

LIT.: *R. Strohal*, Mošćenice, ZNŽO, 1934, 2. — *B. Fučić*, Ars non idonea, Bulletin JAZU, 1957, 2. — *Horvat–Matejčić–Prijatelj*, Barok. — *J. Meder*, Orgulje u Hrvatskoj, Zagreb 1992. B. F.

MOTIKA, Antun, slikar (Pula, 30. XII. 1902 – Zagreb, 13. II. 1992). Studirao kiparstvo na Akademiji u Zagrebu 1921 (R. Valdec), poslije se opredjeljuje za slikarstvo i diplomira 1926 (M. Vanka, Lj. Babić). God. 1928–29. objavljuje karikature u listu »Koprive« (pod pseudonimom *Lopata*). Usavršavao se u Parizu 1930–31. i 1935. Bio je srednjoškolski nastavnik u Mostaru 1929–40, potom 1941–61. profesor na Školi primijenjene umjetnosti u Zagrebu. Samostalno izlagao od 1933 (Zagreb, Rijeka, Split, Beograd). Sudjelovao je na Bijenalu u Veneciji (1942, 1952), bio zastupan na izložbama »Polu vijeka jugoslavenskog slikarstva« (Zagreb, Beograd, Ljubljana, 1953), »Nadrealizam i hrvatska likovna umjetnost« (Zagreb, 1972) i »Tendencije avangarde u hrvatskoj modernoj umjetnosti 1919–1941« (Zagreb, 1982). Retrospektivna izložba priređena mu je u Zagrebu 1974.

Slikarski opus A. Motike izrasta iz bogate i raznovrsne postimpresionističke tradicije eur. slikarstva. Susret s Bonnardovim intimizmom i Dufyjevim kolorističkim vibracijama u Parizu učvrstio ga je u njegovu osnovnome načinu slikarske interpretacije motiva. M. gradi sliku nabačenim potezom kista i dijelovima ploha, pri čemu se crteže naslućuje

A. MOTIKA, *U vrtu*. Zagreb, Moderna galerija

MOTOVUN

samo kao arabeska, mjestimice naglašena kontura. Njegove suptilno harmonizirane tonske vrijednosti posebno dolaze do izražaja u akvarelama i gvaševima, gdje se gotovo neprimjetno prožimaju s bijelom podlogom. Boraveći niz godina u Mostaru, on u tome gradu stvara djela specifičnih lirskih ugođaja, prepuna svjetla i zasićene tople atmosfere (*Cvijeće na prozoru*, 1932; *Muslimanka*, 1934; *Kolodvor*, 1935; *Otvoren prozor*, 1936). Dolaskom u Zagreb počinje eksperimentirati s novim materijalima, radi prve apstraktne slike bilježeći ritam glazbe (oko 1940). Nove mogućnosti izražavanja nalazi u tehnici kolaža, kojom se približava slobodnim dekora-

MOTOVUN, renesansni bastion s gradskim vratima

tivnim rješenjima (*Harlekin s maskom*, 1943). Oko 1950. M. sažima motive u čvršće građene oblike s naglašenim ritmom jakih linija i monokromno stupnjevanim gustim bojama; prevladavaju motivi »vaze« i mrtve prirode koji najavljuju zahvat u keramiku i staklo (*Mačka s ogledalima*, 1957; *Mrtva priroda s cvijećem i svijećom*, 1959). God. 1952. izlaže u Zagrebu seriju gvaševa (tzv. arhaiski nadrealizam). Ta izložba izaziva polemiku (G. Gamulin—V. Richter) koja prethodi ostrim sukobima oko apstraktne umjetnosti i slobode stvaralaštva. Od 1953. bavi se oblikovanjem stakla (Rogatec, radionice »Masega« i »Nason« u Muranu) i u tome materijalu ostvaruje niz zanimljivih skulptorskih zamisli, što ih izlaže u Zagrebu 1957 (*Lav*, 1953). Slobodna organska forma i bogata struktura transparentnoga materijala, obogaćena kolorističkim intervencijama i djelovanjem svjetlosti, odlikuje i njegove kasnije radove u staklu (*Boca-Pjevačica*, 1961; *Ležeći bik*, 1962; *Bik*, 1962). U ranijem razdoblju privlačio ga je tekstil, a poslije 1960. oblikovao je u željezu.

LIT.: Lj. Babić, Ante Motika, HR, 1933, 4. — A. V. Mihičić, Antun Motika (katalog), Zagreb 1952. — G. Gamulin, Zarobljeni oblici — teze o apstrakciji, Vjesnik, 25. I 1952. — V. Richter, Zarobljene teorije, Krugovi, 1952, 1. — M. Bašičević, Rađanje forme, ibid., 1953, 5. — J. Miše, Motika, Bulletin JAZU, 1953, 3—4. — R. Putar, A. Motika, ČIP, 1. X 1955. — D. Šepić, Antun Motika, Zagreb 1957. — D. Horvatić, Staklo Antuna Motike, Telegram, 11. I 1963. — D. Comisso, Antun Motika (katalog), Beograd 1967. — Ž. Košćević, Antun Motika — svjetlosni odrazi, Umetnost (Beograd), 1968, 15. — D. Schneider, Antun Motika, 1927—1974 (katalog), Zagreb 1974/75. — Ž. Košćević, Antun Motika — crteži (katalog), Zagreb 1985. — D. Schneider, Antun Motika, Zagreb 1989.

Ž. Kć.

MOTOVUN, gradić u sr. Istri, smješten na vrhu strma brežuljka koji dominira dolinom rijeke Mirne. Razvio se na mjestu prapov. gradine; u ranome sr. vijeku mijenja feudalne gospodare, 1278—1779. neprekidno pod vlašću Venecije.

Prilagođeno konfiguraciji tla, naselje se sastoji od tri glavna dijela odvojena fortifikacijama. Najstarija, kružna jezgra naselja na platou brežuljka okružena je dobro očuvanim zidinama iz XIII/XIV. st., koji je s unutrašnje strane, ispod ophoda, ojačan nizom šiljastolučnih niša; na istaknutim mjestima nalaze se četverouglate obrambene kule. U jezgru se ulazi kroz unutrašnja gradska vrata ranogotičkih obilježja (XIV. st.). — Podgrada je smješteno na J padini neposredno podno visokih gradskih zidina. Taj dio grada bio je također utvrđen; od tih zidina ostao je očuvan samo mali dio uz juž. gradska vrata jednostavnoga gotičkoga profila (XV. st.). Među zgradama predgrada (arhit. detalji iz XV—XVIII. st.) nalazi se i hospicij (bolnica za siromašne) iz 1622. — Najnoviji dio grada je predgrađe *Gradicijol* koji se sastoji iz jedne ulice na ist. izduženu hrptu brežuljka. Na MOTOVUN, župna crkva Sv. Stjepana i zvonik-kula

